

Кад говоримо о појединцу као потенцијалној жртви кризе, он се јавља у трострукој улози (мали привредник, упосленик у фирми и „просечан“ грађанин), па га тако треба и третирати. Остали (пензионери, незапослени и корисници разних облика социјалне помоћи) очигледни су, директно пропорцијални, зависници буџетских осцилација.

Једно је извесни Пера, мали привредник, који држи продавницу мешовите робе. Пре неку годину имао је велику кризу у пословању кад је, тачно преко улице, отворена још једна бакалница. И, кад је почео одлив муштерија. Али, власник нове бакалнице није успео да трајно победи Перине скромне трговачке марже и успостављене пријатељско-пословне односе са потрошачима из комшилука, па је своју продавницу затворио. Победника те тешке рововске борбе данас итекако плаше могуће последице финансијске кризе, али он, у својим најцрњим ноћним кошмарима ипак не сања њих, већ противника са друге стране улице. Текући пословни проблеми, значи, по мале привреднике могу бити знатно већи од ефеката наилазећег секундарног таласа светске финансијске кризе. А, мали су одувек били препуштени сами себи, па су им у генетском коду остала утиснута одређена знања. Насупрот тврдњи многих теоретичара да ће бити највеће жртве, већина ће их опстати.

Много је лошија ситуација по запослене у великим фирмама. Што већа фирма, тим горе – веће дрво теже се повија под ударима ветра. А, у шуми људи теже се истаћи. Били способни или не, судбина им је у туђим рукама. Пресудиће способност менаџмента компаније да их проведе кроз Сциле и Харибде. Многи менаџери сад убрзано похађају обуку о начинима проласка кроз кризе. Експресно стечено знање је слабо примењиво у пракси, али је, опет, боље од никаквог. Јер, код криза нема пресликаних решења. Недавно је објављена информација о проблемима у којима се нашла компанија Елтим. Тај ланац продавница техничке робе више не може да испуњава обавезе (да враћа кредите) и, као спас, тражи репрограмирање дуга од 1,7 милијарди динара. Је ли Елтим прва српска жртва финансијске кризе?

Поменути дуг, за наше прилике итекако позамашан (а и за саму фирму, очигледно), сигурно није настао преко ноћи. Ради се о краткорочним позајмицама, па ће анализа структуре дуга, пре свега динамике задуживања, дати одговоре на многа питања која су силом прилика постала заједничка тема менаџмента компаније и стручних служби поверилаца. Нас интересује одговор на питање ”зашто баш сад?”. Да ли је криза толико утицала на пад продаје или је, једноставно, план продаје био преамбициозно замишљен (изнуђено или не, свеједно). Да ли би, да није кризе, банке повериоци решиле да баш у тој тачки задужености кажу ”доста” или би и даље упумпавале новац у, до тад, реномирану компанију? Одговор овде не лежи само у тражењу ”да” или ”не” елемената (оба су заступљена), већ у прецизном утврђивању њиховог међусобног односа. Ето првог правог теста за тзв. пакет мера Владе Србије у тој области – како идентификовати стварне жртве кризе и како им ефикасно помоћи?

На крају, стижемо и до грађанина као потенцијалне жртве светске финансијске кризе. Ефекти негативних трендова привредних активности могу бити разарајући (на пример, дужи период високе стопе инфлације, попут ове с почетка године). Ту је одговорност државе и њеног управљачког апарата апсолутна и недељива. Генерално, кроз кризни период се може проћи на два начина – повлачењем у сопствену љуштуру (док олуја не прође) или активним приступом (кретањем напред упркос олуји). Отуда и дијаметралне разлике у самом приступу проблему. Једни саветују да, док траје криза, не треба почињати никакав посао, а други (чији је гласноговорник и аутор ових редова) саветују да се, ако постоје икакве шансе, бизнис започне одмах. Избор понуђених опција је ствар личне перцепције. Лидери и топ менаџери најмоћнијих светских компанија полако излазе из стања првобитног шока и неки од них почињу врло озбиљно да размишљају о развојним стратегијама, као оружју у суровој борби током периода опште кризе. Јер, ”у невољи човек мора поћи несигурним путем” (*Capienda rebus in malis praeseps via est*; Сенека).

(Аутор је консултант за пословне ризике и кризе)